HARRY SIDEBOTTOM

TRŮN CAESARŮ

OCEL A KREV

PŘED HRADBAMI KARTÁGA SE SCHYLUJE K NELÍTOSTNÉ BITVĚ...

TRŮN CAESARŮ

OCEL A KREV

HARRY SIDEBOTTOM

TRŮN CAESARŮ

OCEL A KREV

Přeložil Petr Kovács

Věnováno Katie a Jeremymu Habberleyovým

Vydalo nakladatelství BB/art s.r.o. v roce 2017
Bořivojova 75, Praha 3
Copyright © 2015 Harry Sidebottom
All rights reserved.

Z anglického originálu *Throne of the Caesars. Blood & Steel*
(First published by HarperCollins*Publishers*, Great Britain, 2015)
přeložil © 2017 Petr Kovács
Redakce textu: Iva Klinderová
Jazyková korektura: Jan Řehoř

Elektronické formáty Dagmar Wankowska, *Liam*ART

První vydání v českém jazyce

ISBN 978-80-7507-949-7 (pdf)

Neboj se bohů,
neboj se smrti;
dobré přichází samo,
to strašné snadno vydržíš

FILODÉMOS (HERKULANEJSKÉ PAPYRY 1005, 4.9–14)

Při soukromých předsevzetích je možný postup kupředu, také však obrat zpět; a podle toho, jak lidé chtějí, je možno vzít více nebo méně z ruky štěstí, ale pro ty, kteří chtějí vládnout, není žádné všední cesty mezi závratnou výší nebo propastí.

TACITUS, *DĚJINY* 2.74

OBSAH

MAPY
8

ŘÍMSKÁ ŘÍŠE 238 n. l.
STŘED ŘÍMA
AFRICA PROCONSULARIS
SEVERNÍ POMEZÍ
VÝCHOD
MĚSTO KARRHY

PŘEHLED HLAVNÍCH POSTAV
19

OCEL A KREV
23

HISTORICKÝ DOSLOV
299

VYSVĚTLIVKY
305

PŘEHLED POSTAV
329

PODĚKOVÁNÍ
342

S
Z
V
J
Severní moře
ANGLOVÉ
BRITANIA INFERIOR
BRITANIA SUPERIOR
FRÍSOVÉ
Labe
Atlantský oceán
GERMANIA INFERIOR
Colonia Agrippina
Mogontiacum
Alamanové
BELGICA
Rýn
Agri Decumates
Castra Regina
Dunaj
LUGDUNENSIS
Vindelicium
RAETIA
GERMANIA SUPERIOR
Curia
NORICUM
PANNONIA SUPERIOR
AQUITANIA
Mediolanum
Aquileia
Siscia
Ravenna
NARBONENSIS
DALMÁCIE
Caesaraugusta
HISPANIA TARRACONENSIS
ITÁLIE
LUSITANIA
Tarracona
Řím
Misenum
BAETICA
Středozemní moře
Kartágo
MAURETANIA TINGITANA
MAURETANIA CAESARIENSIS
NUMIDIA
AFRICA PROCONSULARIS
Hadrumetum
0
200
400
600 km

ŘÍMSKÁ ŘÍŠE
v letech 235–238 n. l.
Hranice provincií
1. ALPES MARITIMAE
2. ALPES COTTIAE
3. ALPES GRAIAE
Dvina
Borysthenés
Markomani
Kvádové
Tanais
GÓTOVÉ
Olbia
Pantikapaion
Jazygové
PANNONIA INFERIOR
BOSPORSKÉ KRÁLOVSTVÍ
ROXOLANI
Mursa
DÁKIE
Viminacium
Durostorum
Černé moře
Fásis
KOLCHIDA
IBÉRIE
Sirmium
MOESIA INFERIOR
Sinopé
Naisos
Novae
Artaxata
MOESIA SUPERIOR
Serdika
ARMÉNIE
THRÁKIE
BITHYNIA PONTUS
Byzantium
PERSKÁ ŘÍŠE
MAKEDONIE
GALATIA
KAPPADOKIE
Kyzikos
Tigris
EPIRUS
Samosata
ASIE
MEZOPOTÁMIE
Efesos
KILIKIE
ACHÁIA
Antiochie
Eufrat
Athény
SYRIA COELE
Emesa
Palmýra
LYCIA PAMPHYLIA
SYRIA PHOENICE
m n í m o ř e
SYRIA PALESTINA
Alexandrie
ARÁBIE
KÝRENAIKA
EGYPT
Nil

STŘED ŘÍMA

1. Forum Romanum
2. Aemiliova bazilika
3. Rostra
4. Augustův oblouk
5. Senát/Curia
6. Chrám Venuše a Říma
7. Curtiovo jezírko
8. Černý kámen

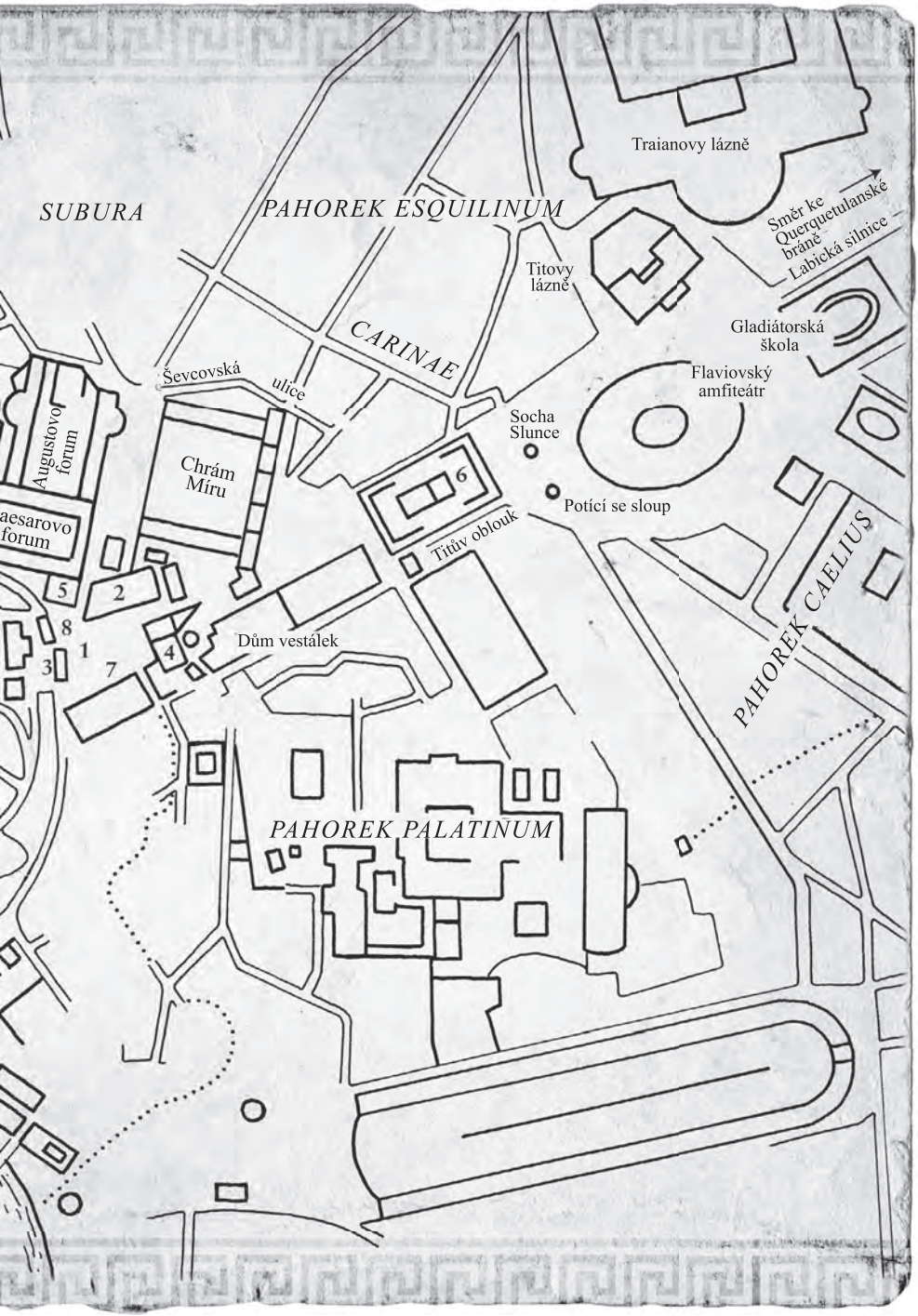
SUBURA
PAHOREK ESQUILINUM
Traianovy lázně
Směr ke Querquetulanské bráně
Labická silnice
Titovy lázně
CARINAE
Gladiátorská škola
Flaviovský amfiteátr
Ševcovská ulice
Augustovo forum
Chrám Míru
Socha Slunce
6
Potící se sloup
Titův oblouk
aesarovo forum
5
2
8
1
3
7
4
Dům vestálek
PAHOREK CAELIUS
PAHOREK PALATINUM

AFRIKA

Hippo Regius
Thabraka
Utica
Kartágo
Cirta
Sitifis
NUMIDIA
Sufeský průsmyk
Vicus Augusti
Hadrumetum
Lambaesis
Ammaedara
Thévéste
Cillium
Thysdrus
Thélepte
AFRIKA
Taparura
Capsa
Zrcadlová pevnost
Thiges
Castellum Neptiana
Tritónovo jezero
Takape
Girba
Thusuros
Ad Palmam
Martae
Centaurium
Tibuci
Tisavar
Tahalati
Sabratha
FAZÁNIE
Cidamus

ITÁLIE
Panormus
SICÍLIE
Etna
Agrigentum
Syrákúsy
S
Z
V
J
0
50
100
150 mil
0
50
100
150
200 km
Melité
Středozemní moře
Oea
Lepcis Magna
TRIPOLITANA
Makomades
SYRTICA

FRÍSOVÉ
CHAUKOVÉ
Labe
LANGOBARDI
Vetera
CHATTOVÉ
GERMANIA INFERIOR
Colonia Agripinna
ALAMANOVÉ
Trevír
Mogontiacum
MARKOMANI
BELGICA
Castra Regina
Rýn
Vindelicium
Dunaj
RAETIA
NORICUM
GERMANIA SUPERIOR
Alpy
Brennerský průsmyk
PANNONIA SUPERIOR
Arcia
Velký svatobernardský průsmyk
Aquileia
Emona
Mediolanum
Verona
Pád
Mutina
Ravenna
Ariminum
DALMÁCIE
Ancona
Interamma
Řím

SEVERNÍ POMEZÍ
S
Z
V
J
0 50 100 150 200 mil
0 100 200 300 km
Karpaty
GÓTOVÉ
Tisa
Potaissa
Apulum
JAZYGOVÉ
Sarmizegetusa
Transylvánské Alpy
Pevnost Pincus
DÁKIE
ROXOLANI
Sirmium
Viminacium
Pontes
Durostorum
Dunaj
Novae
MOESIA INFERIOR
MOESIA SUPERIOR
Naissus
Černé moře
Serdika
THRÁKIE
Filipopolis
Hadrianopolis
Byzantium
Perinthus
MAKEDONIE

VÝCHOD
Germancia
Samosata
Edessa
Zeugma
Batnae
Antiochie
Seleukeia
v Píerii
SYRIA COELLE
Apamea
Rafanaea
r. Orontes
Emesa
Palmýra
SYRIA
PHOENICE

Směr Tigranocerta
Chaboras
Arzamon
Amuda
Nisibis
Tigris
Karrhy
Résaina
MEZOPOTÁMIE
Singara
Castelum Arabum
Eufrat
Chaboras
Hatra
Areté
Eufrat
S
Z
V
J
0
20
40
60
80 mil
0
40
80
120 km

MĚSTO KARRHY

PŘEHLED HLAVNÍCH POSTAV
(PODROBNÝ SEZNAM VŠECH POSTAV JE UVEDEN NA KONCI KNIHY)

V ŘÍMĚ

Vitalianus: prefekt pretoriánů v Římě a Sabinus, prefekt města, Maximinovi důstojníci
Menophilus a Valerianus: vyslanci Gordianů
Pupienus: odvolaný prefekt Říma
Pupienus Maximus: jeho starší syn
Pupienus Africanus: jeho mladší syn
Gallicanus: senátor, vyznává kynickou filozofii
Maecenas: jeho blízký přítel
Balbinus: patricij zhýralých způsobů
Timesitheus: ambiciózní prefekt zásobování Říma
Tranquillina: jeho ještě ambicióznější manželka
Maecia Faustina: dcera Gordiana Staršího, sestra Gordiana Mladšího
Marcus Junius Balbus: její malý syn
Kovorytec: dělník v mincovně
Castricius: jeho mladý soused nevalné pověsti
Caenis: prostitutka, kterou oba navštěvují

V AFRICE

Gordianus Starší: původně správce (prokonzul) provincie Africa Proconsularis, nyní prohlášen císařem
Gordianus Mladší: jeho syn a legát, nyní rovněž prohlášen císařem
Arriános, Sabinianus a Valerianus: jejich stoupenci a podporovatelé
Capelianus: správce provincie Numidia, Gordianův nepřítel

NA SEVERU

Maximinus Thrax: římský císař
Caecilia Paulina: jeho zesnulá žena
Verus Maximus: jejich syn a dědic
Junia Fadilla: manželka Vera Maxima
Apsinés z Gadary: Maximinův tajemník
Flavius Vopiscus: senátor, správce (prokonzul) Pannonie Superior
Honoratus: senátor, správce (prokonzul) Moesie Inferior
Anullinus: vrchní prefekt pretoriánů
Volo: velitel frumentariů, císařských špehů (tajných agentů)
Domitius: prefekt tábora
Julius Capitolinus: velitel II. legie „Parthské“
Sabinus Modestus: velitel těžké jízdy, bratranec Timesitheův

NA ZÁPADĚ

Decius: správce (prokonzul) provincie Hispania Tarraconensis, věrný příznivec Maximinův

Priscus: správce (prefekt) Mezopotámie, z jezdeckého stavu
Philippus: jeho bratr
Otacilius Severianus: správce (prokonzul) provincie Syria Palestina, švagr Priskův a Philippův
Catius Clemens: správce (prokonzul) Kappadokie, dlouholetý zastánce a podporovatel Maximinův
Ardašír: sásánovský král králů

KAPITOLA 1

Řím
Palatinský pahorek
Den před březnovými nónami, 238 n. l.

Byla stále tma. Prefekt pretoriánů si před úsvitem rád zašel na procházku do císařských zahrad. Neměl s sebou žádné služebnictvo, žádný doprovod, ani pochodeň si nevzal. Byly to okamžiky ticha a samoty, čas k tichému rozjímání, než se opět přihlásí každodenní povinnosti. Povinnosti, které se před ním táhly do dáli jako nudná cesta s koncem v nedohlednu.

Vitalianus již dlouho přemýšlel o důchodu, o poklidném životě někde na venkově se ženou a dcerami. Vybavil si svůj dům v Etrurii. Rušné město Telamon i Aureliova silnice byly jen pár mil za kopcem, ale jako by patřily do jiné doby, do jiného světa. Z vily na stupňovitém pozemku na pobřeží byl výhled na moře. Postavil ji už jeho děd. Vitalianus k ní přistavěl další dvě křídla a samostatnou lázeň. Statek nyní sahal až do vnitrozemí podél obou břehů Umbra. Ideální místo, kam se uchýlit na stáří, může si tady číst, psát, kochat se krásnými výhledy, trávit čas se ženou a těšit se z přítomnosti dcer, dokud se nevdají a neodejdou z domu. Nedokázal si přestavit vhodnější místo, kam by se člověk, který se vzdal svých veřejných funkcí, mohl uchýlit.

Vitalianus si svůj nárok na odpočinek dozajista zasloužil. Měl za sebou dlouhou kariéru – nejprve sloužil jako velitel pomocné kohorty v Británii, následoval post tribuna ve Třetí Augustově legii v Africe, prefekta jízdy v Germánii, prokurátora císařské pokladny v Kýrenaice, čtyři roky u maurské jízdy, které velel při východním tažení a potom i na Rýně, dlouhá desetiletí služby po celém impériu. Už není žádný mladík, bylo mu padesát a toužil po odpočinku. Ale povinnosti stále volaly, a všechny ty přístavby a zvelebování zděděného majetku nebyly levné. Ještě tři čtyři roky ve funkci

velitele pretoriánů a mzda a další výnosy a požitky funkce mu umožní vysněný odchod na venkov.

Bílé mramorové obrubníky cestiček zářily v temnotě. Rafinovaně sestříhané živé ploty a ovocné stromy byly jen černými, splývajícími obrysy, platany i s břečťanem, který je ovíjel, vytvářely souvislou černou hradbu. Na hipodromu panovalo dosud ticho, jediným zvukem bylo zurčení fontán; přišlo mu téměř k nevíře, že stojí přímo v srdci města s milionem obyvatel. Vitalianus byl rád, že se zbavil voliér, které tu nechal rozmístit předchozí císař. Vrkání a hemžení holubů – opravdu jich bylo dvacet tisíc? – rušilo klid jeho ranních procházek. To byl celý Alexandr. Zatímco Peršané na východě zabírali obrovské kusy impéria a germánské kmeny vypalovaly severní provincie, on vydával císařská prohlášení o chovu ptáků a dokonce se svatouškovsky chlubil tím, že si na své ptačí sbírky vydělává prodejem vajec, z nějž i skromně přispívá do státní pokladny, ze které zatím jeho matka kradla ve velkém. Vitalianus nebyl součástí spiknutí proti Alexandrovi, ale bylo lepší, že ho zabili.

Prošel kolem mramorové nymfy a bezděčně jí přejel rukou po hladkém stehnu. Dokázal by se po křivolakých pěšinkách zahrad pohybovat i poslepu, a tak jeho myšlenky vyrazily vlastní cestou. Maximinus je nekulturní, nevzdělaný sedlák, navíc krutý a násilnický, ale je rozhodně lepší císař, než byl jeho předchůdce. Obří Thrák se minimálně ukázal jako skvělý voják; uplynulé tři roky prakticky neustále válčil, za Rýnem, za Dunajem. Vitalianovi se za jeho vlády dařilo; nejprve byl povýšen na správce Mauretánie Caesarejské, potom na zástupce prefekta pretoriánů. Na jezdce z italského venkova to byl neuvěřitelný vzestup, navíc měl jenom naprosté minimum skutečně významných patronů. Jako člen druhého nejvyššího řádu dosáhl na ty nejvyšší funkce, na které mohl jako jezdec aspirovat. Přesto dál věrně a přičinlivě sloužil. Nekonečné soudní pře, kterým bude dnes, tak jako téměř každý den, předsedat, byly pouhý začátek.

Většina pretoriánů doprovázela císaře na jeho tažení a Vitalianus měl potíže udržovat ve městě pořádek. Zbývající tisícovka mužů nedokázala rozprášit davy, které se tu a tam sešly při zatýkání jistých osob, či vyklidit chrámy obsazené davem, který nesouhlasil s rekvizicemi chrámových pokladů, s jejichž pomocí měly být hrazeny náklady válečných tažení. Jeho efektivita by mnohonásobně vzrostla, pokud by mohl vydávat rozkazy i šesti

tisícovkám příslušníkům městských kohort, ale velení jednotkám posádkou v Římě rozdělil už císař Augustus. Důstojník jezdeckého původu velel pretoriánům, senátorský prefekt města pak městským kohortám. Jeden přitom dával pozor na druhého a císař si mohl být vždy jistý, že se žádný z nich nezmocní vlády nad Věčným městem, alespoň ne bez boje vyzbrojených a vycvičených jednotek. Dlužno říct, že situace ve městě se dosazením Sabina na místo Pupiena coby městského prefekta výrazně zlepšila. Vojáci městských kohort a pretoriáni se možná neměli příliš v lásce, ale obě jednotky by pod pevným velením jistě dokázaly spojeným úsilím potlačit případné nepokoje městského plebsu. Maximinova ruka na město dopadala tvrdě, ale severní válka si vyžádala oběti, a císař zatím šetřil ty, kteří mu sloužili věrně. Klíčem k bezpečnosti byla poslušnost a povinnost splnit jakýkoli rozkaz. Ještě tři čtyři roky a může se z téhle divočiny stáhnout.

Křik racků ho vrátil zpět do přítomnosti. Obloha začínala blednout, nastal čas chopit se opět otěží. Upravil si pás s mečem, nepřehlédnutelný odznak své funkce, přizvedl tuniku a zamířil po schodech nahoru, kde na něj již čekal jeho tajemník a dva pretoriáni. Společně pak vešli dovnitř, do samého srdce císařského paláce.

V hlavní audienční síni až na pár otroků a stráží nikdo nebyl. Prázdnotu sálu odrážela spíš než nepřítomnost lidí zvučná ozvěna rozlehlého prostoru. Tři řady sloupů se zvedaly až do výše sto stop, kde se v přítmí ztrácely mohutné cedrové trámy, podpírající široké klenutí stropu. Na protilehlém konci sálu odhalovalo pronikající ranní světlo obrysy monumentálních dveří, v nichž se imperátor zjevuje svým poddaným shromážděným na vstupním dvoře paláce. Apsidu naproti dveřím vyplňovala socha sedícího Maximina. Zde bude skutečný císař, pokud se ještě někdy vrátí do Říma, na trůně přijímat zástupce senátu a své oblíbené petičníky. Z výklenků podél stěn shlíželi mramoroví bohové na svého neoblomného kolegu.

Vitalianus vykonal adoraci. Sklonil hlavu a odeslal soše polibek přes konečky prstů. Znenadání mu blesklo hlavou, jaké by to asi bylo, kdyby svá zasedání vedl právě z tohoto sálu, kde by se nemusel klanět, kde by to byl on, kdo by přijímal úklony druhých, jako pán nad všemi kolem. Již dva císaři se povznesli z řádu jezdců. Maximinus jako chlapec pásl kozy. Vitalianus nebezpečnou představu rázně zaplašil. Již pouhé pomyšlení na něco takového bylo vlastizradou. Neopatrné slovo či gesto, zamumlání ve spánku, to vše mohlo

vést k obvinění. Pak už události nabíraly rychlý spád. Uzavřený vůz na sever, kleště a drapáky v rukách zručných katů, kterými vás budou drásat a trhat tak dlouho, až je budete prosit o smrt. Hlava na píce, vrány, vyklované oči. Narovnal se a rozhodným krokem zamířil ke dveřím navazující baziliky.

Jakmile vstoupil, šum hovoru rázem ustal. První žalobci byli již vpuštěni. Tenhle sál byl menší a jeho dlouhé stěny lemovaly dvě řady korintských sloupů, které ještě zmenšovaly podlahovou plochu soudního dvora. Mezi čekajícími zahlédl i Timesithea.

Procházel bližší z kolonád a vybavil si v paměti jeho při. Malý Řek se zapletl do dědického sporu. Timesitheus zodpovídal za dodávky obilí, jeho protivníkem byl vlivný senátor. Za normálních okolností by neměl v úmyslu znepřátelit si ani jednoho z nich. Až na to, že tohle nebyly normální okolnosti. Timesitheus byl zapřisáhlý nepřítel prefekta císařského tábora Domitia a Domitius byl jedním z mála zastánců, které Vitalianus u císařského dvora měl. Navíc tu byla osobní zášť. Před třemi lety vznesl Timesitheus na císařském *consiliu* přede všemi námitky proti jeho jmenování správcem Mauretánie Caesarejské. A nyní se bude ten *Graeculus* zoufale snažit, aby si získal jeho přízeň. Nebude mu to však nic platné.

Když se přiblížil k půlkruhovému výklenku, kde seděl tribunál, přistoupil k němu centurio jeho pretoriánů.

„Dorazili vojáci ze severu, prefekte. Mají císařskou pečeť. Jejich velitel tvrdí, že přináší zprávu nejvyšší důležitosti přímo od císaře Maximina, určenou výhradně do tvých rukou. Jedná se o záležitost státní bezpečnosti. Čekají venku v portiku."

Vitalianus přikývl. „Vyřiď jim, že je za okamžik vyslechnu." Vystoupal na stupínek a obrátil se čelem do sálu. „Omlouvám se, ale jednání soudního dvora začne s malým zpožděním. Dorazily zprávy od nejvznešenějšího Maximina Augusta." Oči všech přítomných k němu navzdory mírnému tónu jeho hlasu neklidně vzhlédly. Lidé dole stejně jako on dobře věděli, co to znamená: další zatčení, další významní mužové budou v doprovodu stráží odvezeni na sever, aby je už nikdo nikdy nespatřil. Mohl by to být kdokoli z nich. *Graeculus* Timesitheus, jeho senátorský protivník, stejně jako všichni ostatní v sále se začali horečně probírat vzpomínkami a přehrávali si v hlavě i ty nejbanálnější konverzace, které v poslední době vedli. Nebáli se jen o sebe. Všichni si byli vědomi zničujících následků dopada-

jících na rodiny obětí: popravčí špalek nebo, v tom lepším případě, vyhnanství, konfiskace majetku, zničující chudoba.

Venku již vyšlo slunce. Jeho paprsky se odrážely od dokonale naleštěných obkladů stěn. Zrada a strach nebyly v Římě ničím novým. Již císař Domitianus nechal před mnoha a mnoha lety přivézt až z daleké Kappadokie bílý, lesklý kámen na obložení. Jako všichni císaři, chtěl i on vidět, co se děje za jeho zády.

U zadních dveří baziliky se spolu bavili čtyři pretoriáni a dva vojáci a jejich centurio. Když ho spatřili, všichni se rázem odmlčeli a postavili do pozoru. Centurio ukázal rukou za sloupy, dál do otevřeného prostoru.

U fontány uprostřed nádvoří stál důstojník. Byl zády k Vitalianovi a zdálo se, že si pozorně prohlíží, jak voda dopadá z vrcholu na ostrov, který představoval Sicílii, po níž bylo celé nádvoří pojmenováno. Při zvuků kroků se otočil. Byl ještě mladý, kolem pětadvaceti, měl tmavé vlasy a pohlednou tvář. Vitalianovi byl odněkud povědomý, ale nedokázal si ho zařadit.

„Prefekte." Mladý důstojník zvedl ruku k pozdravu. Zblízka působil bledě a unaveně. Na tunice mu ulpěl prach cest a mezi amulety na vojenském opasku měl i *memento mori*, stříbrnou kostru. Předal Vitalianovi zavřené psací destičky označené císařskou pečetí.

Vitalianus je otáčel v rukou. Byly ze zlata a slonoviny, jen ledabyle zapečetěné nachovou císařskou pečetí s orlem Caesarů. Rozlomil pečeť a roztáhl složené destičky.

Imperátor Gaius Julius Verus Maximinus Publiu Aeliu Vitalianovi, našemu věrnému a milujícímu prefektovi pretoriánů. Při našem tažení proti Sarmatům jsme se s nesmírným zármutkem dozvěděli o dalším spiknutí. Význačné postavení zrádců znemožňuje, abychom zde uváděli jejich jména. Jejich totožnost ti oznámí doručitel tohoto dopisu. Očekávám nyní, že ve stejném duchu, s nímž jsi byl jmenován prefektem pretoriánů a s nímž si plníš své povinnosti, nepolevíš ani teď, dokud tyto ohavné zločince nezadržíš a nedopravíš k nám tak, abychom zde pečlivým šetřením mohli stanovit, jak daleko sahá vlastizrádná nákaza, kterou kolem sebe šíří.

Náš syn Verus Maximus Caesar Tě rovněž pozdravuje a jeho žena Junia Fadilla posílá pozdravy Tobě i Tvé ženě. Tvým dcerám pošleme dar, hodný jejich i Tvé cti. Přikazujeme Ti, můj věrný, drahý a milující příteli, abys i nadále udržoval vojáky ve městě v jejich věrnosti res publice i nám.

Pod úhledným rukopisem císařského tajemníka byl připojen hrubou rukou načmáraný podpis MAXIMINUS AUGUSTUS.

„Kdo?“ zeptal se Vitalianus.

Důstojník se nečekaně pousmál. „Prefekt města Sabinus, ale to je pouhý začátek.“

Vitalianus zvedl prudce hlavu. V odrazu světla na stěně před sebou zahlédl pohyb. Otočil se. Oba vojáci za jeho zády tasili meče.

Tichý šustot oceli. Vitalianus upustil destičky a vytáhl z pochvy meč. „Stráže!“ vykřikl, natočil se zpět k útočníkům a srazil úder, směřující na jeho hlavu.

„Stráže!“ vykřikl znovu a vykryl bodnutí druhého z útočníků. Když za sebou uslyšel zvuk běžících kroků, zariskoval a otočil se přes rameno. Oba vojáci již brzy znovu zaútočí. Centurio a pretoriáni se ani nepohnuli.

Palčivá bolest v pravé paži mu dala najevo, že za svůj okamžik nepozornosti draze zaplatil. Podařilo se mu srazit i další ránu.

„Proč?“

Mladý důstojník mlčel.

„Dělal jsem všechno, co chtěl. Nikdy jsem ho nezradil.“

Vitalianus pocítil, jak se mu zezadu zakusuje do stehna ocel. Zavrávoral. Horká krev mu stékala po noze dolů.

„Proč?“

Další seknutí, tentokrát do levé nohy, a zřítil se k zemi. Zbraň mu vypadla z ruky a Vitalianus se schoulil na zemi. Jednou rukou si chránil hlavu, druhou vztahoval prosebně k útočníkům. Co bude s jeho dcerami? Jsou to ještě děti, panny. Panny se nesmí popravovat. Bohové, ať je nestihne úděl dcer Sejanových. Jen to ne, bohové, to ne!

Jeden z vojáků nakročil, aby ho dorazil.

„Stůj!“

Vitalianus se podíval skrz prsty.

„Tohle musím udělat sám.“ Mladý důstojník převalil Vitaliana na záda, stoupl mu jednou nohou na hruď a přiložil mu hrot meče na hrdlo.

Vitalianus se mu podíval do očí. „Ušetři mé děti. Prosím, ušetři mé dcery.“

„Ano,“ odpověděl důstojník a dokončil úder.

KAPITOLA 2

Řím
Palatinský pahorek
Den před březnovými nónami, 238 n. l.

„Pojďte za mnou."

Oba vojáci se pustili do čištění mečů.

„Nechte je venku z pochvy," přikázal jim Menophilus. „Krev musí být vidět."

Vraceli se zpět a v naleštěných stěnách nádvoří se zrcadlily jejich krví zbrocené a lomy světla pokřivené postavy.

Za pretoriány vykukovaly z obou vchodů baziliky namačkané hlavy zvědavců. S vykulenýma očima a ústy dokořán mlčky zíraly na tělo ležící u paty fontány.

„Prefekt byl z rozkazu císaře popraven," informoval Menophilus centuriona pretoriánů. Mluvil tiše, s úsečnou vojenskou dikcí, jako by se jednalo o pouhé rutinní sdělení. „Vezměte na vědomí nové heslo: *svoboda*. Všichni zůstaňte na svých místech a čekejte na další rozkazy."

„*Libertas!*" vykřikli pretoriáni sborově a bez pohnutí.

První z civilistů vykukujících zpoza dveří mizeli uvnitř baziliky. Zatím všechno probíhalo tak, jak mělo. Vitalianus je mrtvý. Dopady mohou probrat později, teď se však Menophilus a jeho muži potřebovali dostat co nejrychleji pryč. V paláci vypukne již brzy zmatek. Nečekaná krveprolití často rozpoutají nepředpokládané násilí, a chování vyděšeného davu je vždycky nevyzpytatelné.

Menophilus zvedl hlas a oslovil přihlížející. „Jednání soudního dvora se odkládá na neurčito. Zrádce byl popraven. Žádná další zatýkání už nebudou. Nemáte se čeho bát. Nikoho z vás tu nebudeme dále zdržovat."

Hlavní brána paláce se nacházela vpravo. Aby se k ní dostali, museli projít rozlehlým vestibulem, který bude přeplněn žadateli, klienty a samozřejmě strážemi, stovkami lidí čekajících na audienci u prefekta pretoriánů. Až se rozkřikne zpráva o jeho smrti, už jen pouhý strach vyvolá chaos.

Menophilus kývl na své muže a zabočil doleva, k menší, západní bráně. Bylo to k ní kousek, ale Menophilus stěží odolával pokušení běžet. Jak tu tak pomalu kráčel, s oběma vojáky v patách a s mečem až komicky napřaženým před sebou, připadal si jako hodně nepřesvědčivý herec tragédie. Možná by se mu hodila maska.

Malý, osmiúhlý vestibul byl prázdný. Po vrátných nikde ani vidu, ani slechu, i službu konající pretoriáni utekli ze svých stanovišť. Disciplína se již počínala propadat do vzduchoprázdna, vzniklého vraždou nejvyššího císařského úředníka ve městě. Hrozilo rabování. Mamon je pokaždé silnou motivací.

Venku odbočil Menophilus doprava, ohlédl se přes rameno na své dva druhy a dal se do běhu. S pláštěm v levé ruce, mečem v pravé, oběhl roh paláce. Před ním se do dáli táhla vysoká, mramorem obložená zeď. Z výšin nad jejich hlavami, z prostoru mezi sloupy, sochami a balustrádami k nim doléhaly výbuchy hluku a tu a tam bylo možné zahlédnout mihotavé pohyby. Zamířil doleva přes nádvoří, k oblouku přes spojnici vedoucí ke Svaté cestě a na forum Romanum.

Menophilus zpomalil, stěží popadal dech. Oba vojáci ho dostihli, každý z jedné strany. Kdyby bylo po jejich, již dávno by ho předběhli. Jeden z nich měl velmi zvláštní způsob běhu. S krkem vystrčeným dopředu a vysokými nášlapy Menophilovi připomínal velké, nelétavé ptáky z Afriky, které viděl v amfiteátru. Druhý voják běžel normálně.

Pod obloukem se už musel zastavit. Zlomil se v pase a opřel si ruce o kolena. Dlažební kostky se mu rozmazaně míhaly před očima. Každý další nádech ho bolestivě bodal na plicích. Nebylo to však vyčerpáním, vzdálenost, kterou urazili, nebyla nijak velká. Jen ho dostihl rozsah jeho skutku; zabil nic netušícího muže. Odkašlal si a odplivl. Připadal si dezorientovaný a zvedal se mu žaludek. Paže měl celé pokryté krví.

Voják s během připomínajícím pštrosa diskrétně zakašlal a přešlápl z nohy na nohu. Menophilus věděl, že by neměli otálet, ale nedokázal se přimět k tomu, aby pokračoval. Pštrosi vstupovali do arény, aniž si byli vědomi, jaký osud na ně čeká. Lovci pak používali speciální hroty šípů ve tvaru půlměsíce,

kterými jim přesekli krk. Tohle mu ovšem nepomůže. Musí se vzchopit, posbírat myšlenky, získat zpátky sebeovládání. K Hádovi s nevědomím i s podělanými ptáky. On se musí chovat jako muž. Boky se mu ještě stále zvedaly jako uštvanému psovi, ale dokázal se alespoň trochu napřímit.

Údolí Římského fora leželo dole pod nimi ještě stále zahalené ranním stínem. Historie musí znát bezpočet případů mužů, kteří ze správných důvodů spáchali strašlivé věci, pro blaho *res publiky* se dopustili děsivých zločinů. Žaludek se mu stále zvedal, ale nenapadal ho jediný muž. A přesto jich musí být tolik, mužů, které svědomí dotlačilo k činům za hranou zákona. Forum bylo srdcem svobodné republiky. Lidé zde mohli po staletí svobodně vyjadřovat své názory a konat v souladu se svými principy, dokud na sebe veškerou moc nestrhl Augustus. Vláda se přesunula na Palatin. To vše bylo už dávno pryč a nic nebylo možné vrátit, tak jako nebylo možné vrátit Vitalianovu vraždu. Nic z toho již Menophilus nemohl změnit. Oba případy jsou tedy irelevantní, již se ho netýkají. Narovnal se, uchopil okraj pláště a dal se znovu do běhu. Při hrách již několikrát zažil, jak pštrosi běželi dál dokonce poté, co jim šíp ustřelil hlavu.

Když dorazili na Svatou cestu, vynořilo se z Titova oblouku šest ozbrojených mužů, jako nějaké náhlé, hrůzu nahánějící zjevení. Při pohledu na jejich obnažené meče Menophilus prudce zastavil, zvedl vlastní meč a zaujal obranný postoj. Vojáci po obou stranách učinili to samé.

„Je Vitalianus mrtvý?“

„Je,“ odpověděl Menophilus a sklonil zbraň.

„Měli jsme zabít i Sabina,“ pokračoval Valerianus.

„Gordianovy rozkazy zněly jasně,“ namítl Menophilus.

„Chyba. Městský prefekt má pod svým velením šest tisíc mužů městských kohort.“

Menophilus potlačil své podráždění. „Byl jsi tam se mnou a víš stejně dobře jako já, že ani Gordianus, ani jeho otec nechtěli o ničem takovém ani slyšet.“

Valerianus pokrčil rameny. „Další na řadě měl být Potens. Jeho stráže mají dalších sedm tisíc.“

Menophilus si začal v duchu odříkávat řeckou abecedu, aniž přitom pohnul rty. Když byl Gordianus v Africe prohlášen spolu se svým otcem císařem, tím nejdůležitějším z jeho prvních rozkazů byla tato cesta do Říma.

Nikdo jiný než velitel pretoriánů neměl být zabit. Nový režim měl být založen na pevných principech a umírněnosti, neměl se v ničem podobat krvežíznivé tyranii, která mu předcházela. Menophilus se snažil najít slova, s jejichž pomocí by mohl Valerianovi porozumět. „Kdybychom je zabili, nebyli bychom my o nic lepší než Vitalianus, a Gordianus by nebyl o nic lepší než Maximinus."

„Zase chyba," vedl si Valerianus dál svou. „Když osvoboditelé zabili Caesara, ušetřili Marka Antonia a všichni víme, jaké to mělo následky. Nač zabíjet Vitaliana, když je v Římě sotva tisícovka pretoriánů, a nechat žít dva další, kteří jsou Maximinovi stejně oddáni jako Vitalianus a mají pod sebou…"

„To stačí!" Tohle všechno už přece probrali. Menophilus neměl čas vysvětlovat Valerianovi všechno od začátku až do konce. „Dostali jsme rozkazy a ty splníme."

Valerianus se ušklíbl. Očividně se mu nelíbilo, že ho jeho mladší druh přerušil.

„Své úkoly všichni známe." Menophilus přesto považoval za svoji povinnost je ještě jednou zopakovat. Gordianus ho pověřil velením a Menophilus věděl, že si nemohou dovolit žádné chyby. „Valeriane, nemáme moc času, ale na Caelijský pahorek to není daleko. Fulvius Pius bude určitě ještě doma. Řekni mu, že když je druhý konzul mimo město, má osud *res publiky* ve svých rukou. Jakmile budeš mít jistotu, že svolá senát, seber i jeho souseda Pupiena a doprovoď je oba do kurie. Všechno záleží na tom, jak rychle dokážeme jednat."

Valerianus přikývl.

Menophilus se obrátil na druhou civilní osobu ve skupince. „Maecie, až přijdeš do Karin, běž rovnou do Balbinova domu. Balbinus je notoricky líný a lhostejný ke všemu kolem, takže se možná bude zdráhat. Zkus mu zalichotit, můžeš ho uplatit, klidně mu dej nůž na krk, cokoli, jen abys ho dostal do senátu. Teprve až budeš mít jistotu, že přijde, běž do domu Gordianů a varuj Maecii Faustinu. Zamkni a zataras všechny dveře i okna. Rozdej zbraně otrokům a zůstaň se svou sestřenkou. Mysli na to, že bezpečnost Gordianovy sestry je nyní pouze ve tvých rukou."

Maecius potvrdil gestem přijetí rozkazů, ve vzduchu se zablýskl jeho zlatý prsten. Pak se oba muži, mladý jezdec i Valerianus, otočili a vyrazili každý svým směrem.

Menophilus se díval, jak odcházejí, a pokoušel se zakrýt své starosti a pochybnosti. Každý měl k dispozici zoufale nedostatečný doprovod, pouhopouhé dva vojáky. Je docela možné, že v příštích několika málo hodinách všichni zemřou. Povinnost mu však velela, aby Maecia vyslal nejprve k Balbinovi a teprve potom k rodinnému sídlu *domus rostrata*. Nebylo to snadné rozhodnutí. Gordianus si nebyl se sestrou nijak přehnaně blízký, přesto by Menophilovi jen těžko odpustil, kdyby se jí nebo jejich rodinnému sídlu něco stalo.

Sledoval pohledem Valerianova široká záda, jak se noří pod Titův oblouk a stoupají vzhůru po Svaté cestě, a cítil, jak se mu alespoň částečně vrací klid. Jeho starší druh jim právě předvedl lekci naprostého a neochvějného smyslu pro povinnost. Valerianův syn byl rukojmím v císařské škole na Palatinu. Nastávající den v sobě nesl příslib krvavého násilí, v nejlepším případě vzbouření, v nejhorším nemilosrdné odplaty a pomsty. A Valerianus přesto bez nejmenších námitek míří na Caelijský pahorek, aby přivedl konzula do senátu, místo aby pospíchal na Palatin a pokusil se ochránit svého syna.

Byl čas vyrazit. Menophilus pohlédl na své dva spoluatentátníky. Byli špinaví, páchli krví, oči vytřeštěné. Ani na něj jistě nebude lepší pohled. Ukázal jim, aby ho následovali, a pochodovým krokem zamířil na forum.

„*Libertas*!“ křičel a zvedl svůj zkrvavený meč k obloze!

„*Libertas*!“ opakovali po něm stejně burácivě jeho vojáci.

Před Domem vestálek postávalo či posedávalo v řadě vedle sebe několik astrologů, vykladačů snů a jim podobných osob.

„*Libertas*!“ zakřičel Menophilus směrem k nim. „Občané! Vrátili jsme vám vaši svobodu! Zabili jsme utlačovatele. Prefekt Vitalianus je mrtev.“

Otrhaní věrozvěsti boží prozřetelnosti na něj pohlíželi s nedůvěrou v očích. Jejich samozvané schopnosti jim neposkytly žádné varování. Vyměnili si neklidné pohledy a dva z nich si začali balit své profesní náčiní.

„Tyran je mrtev!“ Menophilus mával mečem. „Přišly zprávy ze severu. Maximinus byl zavražděn. Jeho znetvořené tělo leží nepohřbené za Dunajem.“

Šarlatáni, již zcela probuzeni jeho prohlášením, si jako jeden muž posbírali své nuzné nádobíčko a beze slov se rozprchli všemi směry.

„Maximinus Thrák je mrtev!“ křičel Menophilus za jejich prchajícími postavami.

KAPITOLA 3

Afrika
Kartágo
Den před březnovými nónami, 238 n. l.

Straň se pohledu veřejnosti, tvrdil mudrc.

Uplynulo již devět dnů, kdy Gordianus vrazil dýku do hrdla prokurátora Paula přezdívaného Řetěz. Devět dní od okamžiku, kdy prohlásil svého otce císařem a byl na oplátku prohlášen císařem i on sám. V úplně obyčejné ložnici v bezvýznamném africkém městě Thysdru ho dav ještě celého od krve, s tógou rudou jako řeznická zástěra, provolal Augustem.

Moudrý člověk se neplete do politiky, varoval Epikúros. Gordianus se rozhodl. Návrat do světa ve stínu již není možný. Paulus Řetěz chtěl zničit jejich přítele a možná nejen to. Jistě by se nespokojil jen s tím. Gordianus byl přinucen jednat.

Dav čekal několik mil za hradbami Kartága. Všechno civilisté, rozestoupení po obou stranách silnice; nejprve nejvyšší městští úředníci a kněží, po nich zbytek členů městské rady, dále za nimi mladíci z dobrých rodin a úplně na konci všichni ostatní občané nižšího společenského postavení. Spořádaně tam stáli již několik hodin a široko daleko nebyl jediný voják. Konečně, v mohutném výbuchu radosti a nejspíš i s jistou úlevou se obyvatelé města dočkali své příležitosti provést úlitbu, poslat císaři vzdušné polibky, popřát mu štěstí. Za zvuků pištců pak celý průvod, házející pod kopyta koní okvětní lístky nejrůznějších květin, doprovodili do města. Libozvučné, díky jarnímu slunci dobře naladěné procesí se protáhlo pod viaduktem a pokračovalo mezi hrobkami Hadrumetskou branou až k *cirku*.

Gordianus vstoupil společně se svým otcem na purpurový koberec. Krá-

čeli pomalým, odměřeným krokem, odpovídajícím jejich společné důstojnosti i věku otce, za svazky prutů se sekerou a posvátným ohněm, a stoupali dlouhým temným schodištěm v útrobách budovy až k císařské lóži.

Jakmile se vynořili v *cirku*, zaplavila je oslňující záře afrického slunce, odrážejícího se od honosného mramoru stavby. Z ochozů stoupal hluk a horko, obklopovaly je ze všech stran. Více než čtyřicet tisíc hlasů spustilo hlasité přivítání. *Chvála císařům, naším spasitelům. Ať žije Gordianus Starší! Ať žije Gordianus Mladší! Nechť bohové chrání otce i syna.* Někteří provolávali i přezdívky, uctivé pro Gordiana Staršího – *Sláva novému Scipionovi! Ať žije nový Cato!* – a lechtivé pro jeho potomka – *Sláva Priapovi, králi všech rozkoší!* A protože nikde nebyli žádní vojáci, kteří by jejich chování udržovali ve vymezených hranicích, volal si každý, co chtěl. Pokud šlo o neúctu k mocným, byli Kartáginci hned za Alexandrijskými.

Gordianus starostlivě uchopil otce za ruku a pomáhal mu k trůnům. Když se oba usadili na rozpálené slonovině, nahrnul se do lóže i jejich doprovod.

Dav v hledišti utichl. Dole na písku vystoupil z řady představitel města. Jeho bílá tóga s úzkým purpurovým pruhem, který zdáli připomínal zčernalý krvavý šrám, se mihotavě třpytila ve slunci.

„Přicházíte a provází váš šťastná znamení, naši imperátoři, zářiví jako paprsky slunce vysoko nad našimi hlavami."

Circus byl obrovský, ale řečník měl zvučný hlas a místo vynikající akustiku. Jeho slova se nesla až k oběma císařům a těm, kteří seděli na čestných sedadlech. Zbytek se musel spokojit s vyprávěním těch, kteří stáli blíže, a skutečností, že tam vůbec byli.

„Když svět pokryla temnota noci, bohové vás vyzvedli sobě na roveň a společně jste zažehli světlo, v němž se rozplynul náš strach. Všichni můžeme znovu svobodně dýchat, protože od nás zaženete veškerá nebezpečí."

Náprava napáchaného zla bude ovšem vyžadovat čas, ať už jsou to zločiny a nepravosti zesnulého prokurátora tady v Africe, či krutosti a hlouposti Maximina Thráka po celé říši. Každý dobrý řečník věděl, že přehánět se musí.

Gordianus lehce pootočil hlavu a prohlížel si profil svého otce, silnou bradu a orlí nos. Gordianus byl rád, že nechal hned na začátku nakreslit jejich portréty, které poslal již napřed do Kartága i do Říma. Mince vyražené v císařské mincovně ponesou odpovídající zobrazení jejich majestátu.

Gordianus Starší ve své póze na trůnu dokonale splňoval představy o tom, jak by měl císař vypadat, vážný, přesto však pozorný a ostražitý. Otec zvládl rychlý a náročný přesun dobře, ale při bližším pohledu mu neunikly kruhy, které měl pod očima, propadlé tváře a lehký třes v jedné ruce.

Otec je starý, možná až příliš, aby unesl tíhu purpuru na svých bedrech. Gordianus neočekával, ani nechtěl, aby ho otec vyzvedl k sobě na trůn. Jenže otci je již osmdesát a od syna by nebylo dobré, kdyby mu jeho břemeno neulehčil. Nyní zde společně odstartují závod v *cirku* a společně dovedou svoji bitvu k vítězství.

Onoho večera, kdy byli vyzdviženi na trůn, osamělí, jak už to v takovém postavení bývá, jen v přítomnosti několika nejbližších členů *familie*, si povídali. Rozhovor udržoval především syn.

„Omlouvám se, otče. Kdybych Řetězovi dovolil zabít Mauricia, byli bychom další na řadě."

Jeho otec zachoval klid. „Ve tvém věku bych udělal to samé."

Gordianus si opravdu přál, aby mu otec jeho konání schválil. „Život ve strachu, bez klidné mysli nestojí za to žít. Život se staženým ocasem nelze vydržet. Jakmile byl Řetěz mrtvý, nezbyla jim jiná možnost než otevřená vzpoura, vyhlášení nového císaře. Moudrý člověk by se neměl plést do politiky, moudrý člověk by se neměl plést do politiky, pokud se opravdu nestane nic vážného. Když ale tyran ohrožuje vaše přátele, váš vnitřní klid i samotnou bezpečnost vlasti, život v ústraní musí skončit."

„Jakkoli nesdílím tvé epikúrejské vidění světa, v tomto ohledu máš pravdu." Dlouhý život naučil otce železné sebekontrole. „Jsme bohatí. *Domus rostrata* v Římě, vila na Praenestinské silnici. Kdyby je císařská pokladna zkonfiskovala, jen jejich prodej by vynesl dost na financování celé legie v severní válce. Už od okamžiku, kdy byl manžel tvé sestry loni odsouzen za velezradu, jsme další z těch, kteří mají být zničeni. Udělal jsi správnou věc. Tvoje matka by na tebe byla pyšná. Tak jako já."

„Ale všechny jsem nás uvrhl do nebezpečí."

„Teď ale není čas na lítost. Musíš jednat rychle, zmocnit se Říma, zajistit si podporu východních armád. Já už jsem příliš starý a unavený. Všechno závisí na tobě."

„Může to skončit katastrofou."

Otec se usmál. „V mém věku smrt už nepředstavuje žádnou hrozbu. A umřít na trůně Caesarů možná nebude tak zlé. *Ať bez boje a bez slávy nezhynu, nýbrž konám veliký čin, nechť o mně i potomci zvědí.*“

Rozmáchlé gesto řečníka vytrhlo Gordiana ze vzpomínek. Pomalu, neboť císařský majestát vylučoval rychlé pohyby, jen koutkem oka pozoroval ty, kteří stáli za trůny. Otcův osobní strážce Brennus byl jako vždy na svém místě. Gordianus Mladší a Brennus si byli opravdu podobní a právě tato neuvěřitelná podoba s legitimním synem již dlouhá léta živila klepy, že Brennus je nemanželským synem Gordiana Staršího. Otec se takovým řečem pokaždé smál a mával nad nimi rukou.

Prohlížel si i zbytek družiny. Arriános a Sabinianus, dva legáti, stáli blízko vedle sebe jako Kerkópové, zlotřilá dvojčata ze staré báje. Navzdory vážnosti okamžiku dokázal v jejich tvářích rozpoznat náznak pobavení. Serenus Sammonicus, jeho učitel, byl stejně starý jako otec, ale vypadal starší a už vůbec ne dobře. Ani Aemilius Severinus, velitel průzkumníků, již nebyl mlád. Jistě mu bylo nejméně šedesát. Byl však v dobré kondici a působil tvrdým, houževnatým dojmem. Fillyrio, jak mu jeho muži z neznámého důvodu přezdívali, měl dlouhou službou v poušti tvář opálenou a vrásčitou jako stará kůže. Úplně na konci byl Mauricius, místní velkostatkář, jehož stíhání bylo katalyzátorem všeho. Dost málo na podporu revolty, s výjimkou legátů muži nevýznamného postavení, ale věrnost je vždy cennější než pouhé počty.

„Ze strany otce sahá jeho původ k Gracchům, z matčiny strany k božskému Traianovi.“ Oslavná řeč se přesunula k původu Gordiana Staršího, dalšímu vděčnému tématu, které mohl řečník bohatě využít. „Jeho otec, jeho děd i praděd, otec i děd jeho ženy a dva z jejích pradědů byli konzulové.“

Úřady, skutky i ctnosti každého z nich budou nyní patřičně připomenuty, vyzdviženy či rovnou vymyšleny. Gordianus měl pocit, že projevu naslouchá již celou věčnost a že je císařem již od počátku věků.

Již od provolání měl práce jako nikdy předtím. Hned prvního dne, než mu obyvatelé Thysdru mohli odpřisáhnout svoji věrnost, bylo nutné pořídit císařské insignie. V případě malého, přenosného oltáře pro posvátný oheň to nebyl problém, stejně lehce našli i pruty, kterými omotali sekeru a vytvořili tak *fasces*. Otec měl jako správce provincie kurulské křeslo, které poslouží

i jako císařský trůn. Purpurový plášť sebrali ve svatyni bohyně Caelestis, sejmuli jí ho přímo z ramen a zahalili do něj otce. Další, nejspíše obdobného původu, sehnali i pro něj. S císařskou pečetí to bylo již složitější. V městské káznici však seděl penězokaz – protože dokud budou peníze, budou i penězokazci – a jakmile dostal milost a vrátili mu jeho nástroje, pustil se ihned do výroby napodobeniny. Nebyla sice z drahokamu, jen z kovu, ale otisk, který nabízela, působil věrohodně.

Po skončení ceremonie se Gordianus věnoval již praktickým záležitostem. Jakmile se otec odebral do ložnice, pracoval nepřetržitě celou noc. Nadiktoval a podepsal mnoho a mnoho dopisů; všem význačným městům v provincii Afrika, velitelům osmi menších posádek, které v nich byly rozmístěny. Ještě větší péči věnoval poselství pro více než čtyřicet správců provincií po celém impériu. Nejvíce pozornosti si ovšem vyžádala formulace dopisů do hlavního města, jak těch, které nesly jeho podpis, tak těch, na nichž byl podpis falešný. Menophilus a Valerianus, doprovázeni jeho příbuzným, jezdcem Maeciem, vyrazili hned za úsvitu do Říma.

Císařská družina zůstala v Thysdru ještě dva dny. Dost na to, aby dokázali najít dostatek mužů a zvýšit počet členů jízdní stráže na dvě stě. Přejmenovali je na *equites singulares Augusti* a velení se ujal Mauricius. Z věrných příslušníků místního *collegium iuvenum* zbudovali improvizovanou pretoriánskou gardu v počtu pěti set mužů. Tito mladíci nebyli možná zkušení vojáci, měli však slušný vojenský výcvik a jejich vzhled i nadšení byly bezpříkladné.

Noví císaři se i se svým doprovodem a družinou vypravili do Hadrumeta a dále podél pobřeží do Horrey Caelie a Pupputu, kde se stočili na severozápad k Ad Aquas a Utickému zálivu, odkud již zamířili do Kartága. Šest dní náročného cestování, Gordianus v sedle, jeho otec v rychlém voze, z něhož si na konci cesty vystoupil, aby do města vjel na koni. Rychlost, s níž se pohybovali, znamenala, že je mohly uznat pouze ty osady, jimiž projížděli. Přísliby věrnosti však dorazily od velitele Patnácté emeské kohorty, která byla posádkou v Ammaedaře, a obdobné zprávy na ně čekaly i v Ad Aquas od velitelů městské kohorty a odloučeného oddílu Třetí Augustovy legie v Kartágu. Věci se zatím vyvíjely maximálně příznivě. Gordianus byl hrdý na to, co všechno dokázal. Když volaly povinnosti, dokázal se stejně jako Marcus Antonius odpoutat od svých rozkoší.

„A tak jako Horatius bránil most přes Tiber, stál i Gordianus v branách Ad Palmam a v krvavé řeži srážel hlavy barbarů a zahnal jejich hordy zpět do pouště."

Gordianus zatím vnímal oslavnou řeč jen tak napůl: příznivá znamení – i když ve skutečnosti naprosto děsivá, pokud by v takové věci chtěl věřit – dávno zapomenuté vojenské úspěchy jeho otce. Když nyní přišla řada i na jeho triumfy a vítězství, zbystřil a nastražil uši.

„A jako Alexandr zdolal Sogdskou skálu, tak i náš mladý imperátor vyšplhal po příkrých srázech Esuby. Mnohé ze svých druhů zachytil, když uklouzli, a zachránil je tak před jistou smrtí. A na vrcholu pak loupeživým nájezdníkům ukázal, že ani nepřístupnost a nedobytnost jejich hnízda je neochrání ochranou před starosvětskou odvahou našeho Augusta."

Netrvalo dlouho a řečník uvedl další téma. „Spravedlnost je součástí jeho bytí. Náš vítězný císař neoplatil nepřátelům stejnou mincí, ale rozdělil své kroky spravedlivou měrou mezi trest a lidskost."

Gordianus přestal naslouchat. V Canarthově zločinecké noře nezůstal naživu ani pes. Jakmile se ozve Menophilus, ponechá zde Sabiniana jako nového místodržitele Afriky a vyrazí do Říma. Tam musí postavit vojsko: městské kohorty, strážní oddíly, pretoriány a vojáky Druhé legie, kteří nebyli s polní armádou na severu, odloučené oddíly námořníků a všechny *frumentarie* na Caelijském pahorku. Měli by také postavit nové jednotky, možná zverbovat pár gladiátorů z gladiátorských škol. Jakmile si zajistí oddanost obou velkých flotil v Misenu a Ravenně, mohli již udržet Itálii, kde mohou jen čekat, jak se rozhodnou jednotliví správcové provincií.

„A stejně jako synové Asklépiovi zachraňují nemocné, stejně jako uprchlíci nalézají nezpochybnitelné útočiště v příbytcích boží moci…"

Gordianus pocítil podrážděné napětí. Unikal mu smysl slov, která k němu doléhala. Kdyby bohové skutečně existovali, kdyby v ně věřil, modlil by se za dobré zprávy. Události však byly mimo jeho kontrolu. Vše nyní záleželo na tom, co se stane někde jinde; v Římě, v palácích místodržitelů po celém impériu, u armády daleko na severu. Minimálně tři místodržitelé byli s domem Gordianů v těsném svazku: Claudius Julianus v Dalmácii, Fidus v Thrákii a Egnatius Lollianus v Bithýnii a Pontu. Sice pod sebou neměli žádné legie, ale jejich příklad může strhnout nerozhodné na jejich stranu. Městský plebs v Římě jim bude jistě nakloněn. Jeho otec nechal před

nedávnem rozdělit místním klubům v *cirku* stovku sicilských a stovku kapadockých závodních koní. A celá Itálie ho pak milovala, protože o *juvenaliích* uspořádal ve městech v Kampanii, Etrurii, Umbrii, Flaminii a Picenu čtyřdenní hry, to vše na své vlastní náklady.

„A díky našim imperátorům jsou manželství cudná a spořádaná, otcové mají zákonné potomky, slavnosti, festivaly i hry probíhají v přiměřeném lesku i střídmosti. Lidé přijímají životní styl, který vidí u svých vládců. Roste zbožnost a úcta k bohům, země je obdělávána v míru, můžeme se v bezpečí plavit po mořích."

Nebylo pochyb, řečník spěl k pomalému závěru. Gordianus si poposedl na znecitlivělých hýždích. Teď už to nebude trvat dlouho. Ještě pár zdvořilostních frází na oslavu nových vládců a nekonečná řeč dospěje ke konci. Gordianus byl špinavý, zpocený a unavený; lázeň mu určitě prospěje.

„Nebojíme se ani nepřátel, ani barbarů. Paže imperátorů nám nabízejí větší bezpečí než hradby našich měst. Jaké větší požehnání můžeme tedy od našich bohů žádat, než bezpečí obou císařů? Jen kdyby naše vládce nenutili přijímat…"

Gordianus doufal, že Parthenopé a Chione nejsou po cestě příliš unavené. Po namáhavé cestě si jistě zaslouží krátký oddych od povinností, který mu obě dívky dokážou zpříjemnit.

„A i když je příliš skromný, aby se svým otcem sdílel titul *pontifex maximus* či Otec vlasti, přiznejme též synovi titul Africanus na počest země, kde se povznesl na trůn, a Romanus, na oslavu města, v němž se narodil, a jako připomínku nepřehlédnutelného kontrastu s barbarským tyranem nenáviděné paměti. Ať žije Imperator Caesar Marcus Antonius Gordianus Sempronianus Romanus Africanus Pius Felix Augustus, otec a syn."

Když se otec zvedl, aby za oba přijal ne až tak neočekávané tituly, Gordianus vycítil za zády neklid. Přes rameno se k němu sklonil tribun pověřený velením samostatného oddílu Třetí legie a šeptal mu do ucha.

„Auguste, legionáři odmítají opustit kasárna a strhávají ze standard vaše nové portréty. Jen ty sám můžeš vzpouru zastavit."

KAPITOLA 4

Daleký sever
Sarmatská step, území kmene Jazygů
Den před březnovými nónami, 238 n. l.

Pláň byla úplně plochá, bělostná sněhem a nekonečná. Na východ od nich bylo vidět několik řídce rostoucích stromů, jinak, kam až oko dohlédlo, se do všech směrů táhla jen ničím nerušená prázdnota. Stromy, vrby a lípy lemovaly břehy mělkého, močálovitého potoka, nyní zrádného pod vrstvou ledu. Za holými a zmrzlými pažemi stromů, tak křehkými a jemnými na pohled, pokračovala step ve svém nelítostném tažení na kraj světa.

Nepřítel v dohledu!

Z jihu k nim přijížděl jezdec – jeho kůň se těžce brodil sněhem – a mával nad hlavou svým pláštěm, vysílaje k nim dobře známý signál: *Nepřítel v dohledu!*

Tak jako každý, kdo měl dobrý výhled, se i Maximinus zadíval za záda osamělého jezdce. Sníh byl v místech, kde jím tu a tam pronikala vysoká stébla trávy či příležitostný keř, posetý černými tečkami. Úplně na obzoru splýval se špinavou šedí oblohy. Vidět ale nebylo nic. Zvěd byl rychlejší než nepřítel.

Maximinus pustil otěže a dýchal si na ruce. Jeho dech vytvářel v mrazivém vzduchu obláčky. Byla opravdu zima. Pohyb vlevo nasměroval jeho pozornost k potoku. V místech, kde shluky rákosí nebo kmeny stromů nabízely úkryt před severním větrem, nebyl žádný sníh. Led byl černý a třpytivý. Z úkrytů vzlétlo s hlasitým máváním několik kachen, stočily se a odlétly.

„Tam," pronesl Javolenus.

Maximinus se ještě jednou zadíval k jihu, k místu, na které ukazoval jeho

osobní strážce. Na obzoru zpozoroval rozmazanou černou skvrnu. Jazygové byli ještě daleko. Budou potřebovat nejméně hodinu, aby se dostali až k stojící římské armádě. Nebylo kam spěchat.

Prsty měl ztuhlé a necitlivé mrazem. Protáhl si je a promnul si dlaně o sebe, načež se znovu chopil otěží. Ještě jedna kontrola jednotek. Ukázal svým důstojníkům, aby ho následovali, otočil koně a pobídl ho patami do cvalu doprava podél srovnané bojové linie pěchoty. Přestože byl sníh již zdupaný, cesta vpřed byla namáhavá a nejistá.

Když ho poprvé povýšili do vysoké velitelské funkce, kolega důstojník se jednou zeptal, proč se stále tak dře, když konečně dosáhl hodnosti, v níž si již může dovolit jistou laxnost. Čím výše budu, tím více budu pracovat, odpověděl. Tenkrát ovšem – ještě za vlády báječného Caracally – se svými muži dokonce i zápasil. Házel s nimi o zem a ani se přitom nezapotil, šest nebo sedm za sebou. Jednou si ho tribun ze sousední legie, nějaký nestoudný mladík ze senátorské rodiny, velký a silný, dobíral, že ho jeho vojáci nechávají vyhrát, a sám vyzval Maximina k zápasu. Maximinus ho jediným úderem do prsou, navíc jen otevřenou dlaní, srazil k zemi a do bezvědomí. Tenkrát ho senátoři nazývali Héraklem, nyní si šeptají, že je nový Spartakus nebo Antaios či Skírón. Jediným císařským tajemníkem, jemuž věřil, byl Apsinés z Gadary, i když to byl pouhý Syřan. To on mu vysvětlil původ jeho posledních dvou přirovnání.

Když zastavil u korouhví Druhé legie, té Parthské, její velitel vystoupil z hloučku dalších důstojníků a pozdravil. Pod pláštěm s kožešinovým límcem se třpytil prefektův pečlivě naleštěný a ošetřovaný pancíř.

„Jsou tví muži připraveni?“ zeptal se Maximinus.

„Uděláme, co přikážeš, jsme připraveni splnit každý tvůj rozkaz.“

Julius Capitolinus byl dobrý důstojník z rodiny s dlouhou historií vojenské služby. V Germánii, v bitvě na břehu močálu a později u Harzského rohu, velel svým mužům dobře a sám bojoval jako lev. Maximinus věděl, že by se měl usmát, říct něco vlídného, ale nic ho nenapadalo. Jeho špehové mu prozradili, že Capitolinus ve svém volném čase sepisuje životopisy slavných. To se mu právě teď nezdálo jako vhodné téma. Maximinus kývl hlavou a byl si vědom, že se u toho šklebí. Jeho polobarbarský škleb. K zulíbání, jak mu říkávala ještě Paulina. Capitolinus to jistě vidí jinak.

Stehny pobídl koně, popojel o pár kroků od důstojníků a prohlížel si le-

gionáře. Tváře jim zcela zakrývaly helmy, šátky a vousy, ale Maximinus věděl, že jsou ztuhlí mrazem. První řady stály v pozoru, muži vzadu podupávali a plácali rukama o boky.

„Do Albanských hor to máme pěkně daleko." Maximinus zesílil hlas, aby se nesl co nejdále.

Ti, kteří ho slyšeli, se zasmáli. Seřazenou armádou proběhl šepot, jako vlna vracející se zpět do moře po oblázkové pláži, a muži si předávali císařova slova, až úplně dozadu i na obě křídla.

„Tihle barbaři," ukázal rukou k jihu, „teď stojí mezi námi a teplem, mezi námi a teplým jídlem, svařeným vínem, lázněmi, ženami a všemi dalšími rozkošemi tábora. Když je dnes porazíte, zlomíme Jazygy stejně, jako jsme zlomili na podzim jejich bratrance Roxolany. Poražte je a dunajské pomezí bude bezpečné až k Alpám a Černému moři. Poražte je a můžeme překročit řeku, vrátit se do říše, a sem, do téhle prázdné pustiny už nikdy nevkročíme."

Dolehl k němu potlačovaný hluk souhlasu. Vojáci vzadu se přestali plácat a napínali uši, aby slyšeli.

„Povinnost je tvrdá věc. Ti z vás, kteří vyrostli v armádě, to vědí. Nejsem žádný sofista ani chytrý řečník na foru. Nebudu vám lhát a předstírat, že věci se mají jinak než ve skutečnosti. V létě na nás čeká ještě jedno tažení do Germánie. Poslední. Až se nám nepřítel podrobí, až bude i Rýn bezpečný, pak vás, konečně, po dlouhých a vyčerpávajících čtyřech letech povedu zpět domů, do Itálie, do vašeho tábora v Albanských horách, kde na vás čekají vaše ženy a děti. Povinnost je těžká věc, ale konec našeho úsilí je již na dohled."

Ozvěny z davu nebyly opět příliš nadšené.

„Dnes, jako pokaždé, plňte mé rozkazy, zachovávejte klid v řadách, poslouchejte své důstojníky. Nezapomínejte, že vy jste Římané a oni jen barbaři. Vy máte disciplínu, oni ne. Dejte mi vítězství a já se vám štědře odměním. Roční mzda každému, kdo se zapojí do bitvy, roční mzda rodině každého, kdo padne."

Tentokrát už jim ani připomínka vlastní smrtelnosti nedokázala zkazit náladu. Vojáci propukli jako jeden muž v jásot.

„*Dbej na bohatství vojáků, všechny ostatní ignoruj,*" kladl mu na srdce Septimius Severus. Slova Maximinova starého velitele stále platila.

„Druhá legie, ‚Parthská, navždy věrná, oddaná a šťastná', držte pravý bok naší linie, čestné místo. Tihle barbaři" – císařovo gesto nyní ukazovalo naprosté pohrdání – „jsou ve své slepé tuposti a ignoranci přesvědčení, že nás dotlačili do nevýhodného postavení. My ale víme, že nám je bohové vydali napospas. Bijte a zabíjejte. Pobijte je všechny. Nepolevujte!"

K nebi se vznesl burácivý jásot. Maximinus pobídl koně a popojel k další nastoupené jednotce. Tmavá skvrna na obzoru se zvětšila a rozprostřela do šířky. Teď už se nemohl zdržovat, ale na pár slov ke každé formaci v první linii ještě čas měl.

Po lednových *idách* strávili měsíc ve stepi, od břehů Dunaje po úpatí Karpat. Podařilo se jim dostihnout a zadržet barbarům tři velká stáda, pokaždé až po krátkém, tvrdém boji. Pak jedné noci na ně zaútočila hlavní úderná síla barbarů. Armáda byla až příliš roztažená a barbaři si vzali svá stáda zpět a odtáhli i s většinou jejich zásobovací kolony. Další měsíc pochodovala armáda k jihu, neustále obtěžována nepřítelem, s minimem zásob. Vojáci měli hlad. Zpočátku panovala obleva a museli pochodovat v rozmáčeném bahně. Pak se opět přihlásil severní vítr a s ním i sněhové vánice. Teplota prudce klesla, jako by se bohové rozhodli obrátit roční období a vrátit zpět zimu. Ráno nacházeli hlídky zmrzlé rovnou na stanovištích, další měly rozpáraná břicha. Nakonec, jen dva dny pochodu severně od Dunaje, narazili na celou nepřátelskou hordu. Jazygové již čekali, tisíce a tisíce jezdců seřazených k bitvě, a blokovali jim další směr pochodu.

Maximinus rozkázal vybudovat opevněný tábor s příkopem. Následující den ráno se Jazygové opět roztáhli po stepi, připravení k boji. Jeho vlastníci vojáci se hlasitě dožadovali, aby je vedl proti barbarům, a celá armáda se ocitla na pokraji vzpoury. Maximinus se však nenechal zviklat. Šest dní, zatímco z nebe padal další a další sníh, vyjížděli Jazygové každé ráno do stepi a legie i pomocné sbory hrozily vzpourou. Maximinus ignoroval všechny zoufalé prosby i hrozby a držel armádu za ochranným valem a příkopem. Zásoby potravin i paliva již byly téměř vyčerpány. Maximinus nechal rozdat vojákům císařské zásoby a přikázal důstojníkům, aby se ve prospěch mužstva vzdali svých soukromých zásob. Apsinés pronesl několik lichotivých srovnání s Alexandrem Velikým, ale většina důstojníků, nezvyklá jakémukoli strádání, natož pak hladu, nesla jeho opatření nelibě.

Večer šestého dne, když se Jazygové odebrali zpátky do svého ležení

daleko za bojovou linií, vydal Maximinus rozkazy. Tiše, bez trubek a zbytečného hluku. Oné noci, s hořícími pochodněmi ponechanými na táborovém valu, vyvedl svou armádu ven. V podivném, mrazivém přítmí odlesků zasněžené pláně pochodovali na východ, až narazili na tenhle bezejmenný potok, kde se stočili k jihu. V matném šeru těsně před úsvitem si vybral pozici a rozestavil své muže.

Druhá legie tvořila samotný okraj pravého křídla těžké pěchoty v počtu dvaceti čtyř tisíc mužů, táhnoucí se až k zamrzlému potoku na východě. Osm tisíc z nich byli pretoriáni a jednu tisícovku na protějším konci mezi stromy tvořili Germáni. Zbytek vojska tvořili legionáři posbíraní z jednotek na severním pomezí. Flavius Vopiscus je rozestavil do samostatných bloků, každý o šestnácti řadách do hloubky, s pečlivě odměřenými mezerami mezi bloky, jako figurky na hrací desce *latrunculů*. Za nimi stálo v těsné formaci přibližně dva a půl tisíce východních lučištníků z Emesy, Osroény a Arménie, všichni pod velením Fulvia Iotapiana. Mezi mrazem roztřesenými orientálci se ukrývalo i padesát malých vozů, jejichž náklad byl stále ukrytý pod plachtami.

Ještě o kousek dál vzadu, seřazeni s mezerami v bojové linii, vyčkávaly dva tisíce lehkých jezdců; Maurů, Parthů a Peršanů. Z jejich koní stoupala v mrazivém vzduchu pára, ale těmhle jezdcům z Afriky a území za Eufratem nebude v sedle taková zima jako pěším lučištníkům. Velení nad nimi svěřil Volonovi. Takový úkol byl pro velitele císařských špehů spíš neobvyklý, ale *princeps peregrinorum* vystoupal na své místo po žebříčku hodností pravidelné armády a Maximinus důvěřoval jeho úsudku. Zbytek jízdy, tři tisíce mužů z pravidelných pomocných sborů, z nichž tisícovku tvořili *katafrakté*, stáli ještě o kus dál stranou na zasněžené pláni, napravo od pěchoty. Jejich velitel Sabinus Modestus možná neoplýval žádnou přehnanou inteligencí, ale uměl bojovat, a to bylo vše, co od něj bylo dnes ráno požadováno.

Zálohy tvoří tisícovka jízdních stráží, které povede on sám, a tři tisíce mužů pěchoty z pomocných sborů pod velením Floriana a Domitia. Ten rovněž zodpovídal za muly a osly zásobovací kolony. Žádné z těchto zvířat nebylo ve stepi doma a povídalo se, že se jich místní koně bojí. Jestli dojde až na tohle, situace bude vskutku zoufalá.

Přejížděl podél linie těžké pěchoty a krátce promluvil ke každé jednotce: disciplína a pořádek, důvěra a neochvějná víra, pamatujte, že jste Římané,

ještě nikdy jsme nebyli poraženi, roční plat pro každého navíc. Pod holými větvemi stromů pak připomněl Germánům, aby si vzpomněli na své předky; tihle nomádi jsou jejich odvěcí nepřátelé, zlatý náramek pro každého, kdo se v boji vyznamená. Císařova slova jim museli přeložit jejich náčelníci, protože mluvit jejich jazykem by pro něj bylo zradou jeho dávno mrtvé rodiny, všech těch, kteří zemřeli v jeho rodné vesnici, když byl ještě pouhý chlapec. Tihle jsou možná z jiného kmene, ale všichni barbaři ze severu jsou stejní divoši; neschopní logického myšlení, soucitu či lidskosti.

Cvalem zamířil zpět ke své jízdní gardě a hlavou mu vířily temné a zlobné myšlenky. Senátoři mu říkají Antaios a Skírón. Ten první byl bájný obr, který všechny cizince, kteří se přiblížili k jeho jeskyni, nutil, aby s ním zápasili. A když je porazil, nemilosrdně je zabil. Druhý byl loupežník, který chytal nevinné poutníky a chtěl po nich, aby mu umyli nohy. Když se jich nabažil, svrhl je z vysokých útesů do moře, kde je sežrala obří želva. Proč jen to senátoři nevidí? Neudělal nic, co by nebylo nezbytné. Kdyby severské kmeny nepokořil, Řím by zahynul. Válce se tedy musí podřídit všechno a všichni.

Staří senátoři z minulých dob by to chápali. Horatius sám držel most proti nepřátelům, Mucius si upálil ruku, Deciové, otec i syn se za vítězství Říma, za vlast, zasvětili podsvětním bohům. To všechno je dávno pryč. Staletí míru a luxusu, nechutných orientálních zvyků a malicherné řecké filozofie podemlely starodávnou mužnost římské nobility. Bohatí jezdci na tom nebyli o nic lépe. Místo toho, aby vlasti nabídli své bohatství, o vlastních životech nemluvě, elita národa nedělá nic, než konspiruje. Magnus a Catilius Severus, jakmile nastoupil na trůn, po nich Valerius Messala v Asii, Balbus v Sýrii, Serenianus v Kappadokii; viděl před očima nekonečný, rozmazaný seznam jmen, jedna zrada za druhou. Nechtělo se mu vzpomínat na Quartina a Makedona, na tu nejkrutější zradu ze všech, a na smrt své milované Pauliny.

Jeho rozhodností však nemohlo nic otřást. Každé spiknutí bylo potlačeno s odpovídající rázností, majetek spiklenců propadl a posloužil k pokrytí výdajů na válku. Když nedokázali posloužit Římu zaživa, posloužili mu alespoň po smrti.

Při jejich trestání se jako ve všem držel příkladu svého velkého patrona, božského Septimia Severa. Bylo možné, že někteří rodinní příslušníci či

přátelé odsouzených neměli na jejich zradě žádný podíl, ale něčím dozajista vinni byli. Apsinés ho ujistil, že i tato nezbytná tvrdost je ctností. Nechal popravit mnoho lidí, nejen mužů, ale také žen a dětí, ale to vše zajistilo impériu bezpečnost a stabilitu. Maximinus získal prostředky k výplatě armády a ti, kteří snad přemýšleli o dalších vzpourách, si snad dobře rozmyslí své další kroky.

Zastavil u jízdní stráže a zaslechl, jak na něj někdo mluví. Mávl na něj, ať ho neruší. V duchu si probíral své království. Řím byl v bezpečných rukou. Nad sedmi pahorky pevně vládli Vitalianus a Sabinus a dávali pozor jak na zradychtivé senátory, tak na vzpurný plebs. Samozřejmě platilo, že Timesitheus, teď když vyřešil dodávky obilí do města, musí zemřít. Škoda, protože Maximinus měl pro toho malého Řeka vždy slabost. Ale Balbus na mučidlech *Graecula* obvinil a rozkaz k jeho zatčení již byl vydán. Bude zajímavé, jak si Timesitheus povede, až ho v uzavřeném povoze přivezou na sever k armádě a natáhnou na skřipec. Žádné další důvody k obavám již na severu ani na západě neměl. Catius Priscillianus dohlížel z pozice správce Horní Germánie na Rýn, Honoratus ovládal dolní Dunaj a nikdo nebyl spolehlivější než Decius v Hispánii.

Balbus byl švagr správce Afriky, ale osmdesátiletého Gordiana, jeho opileckého a zhýralého syna či dalších zženštilých legátů v provincii se jistě bát nemusí. Capelianus v sousední Numídii na ně přesto dává pozor a jeho svědomitost pohání stará nenávist.

Na Východě byla situace složitější. Mezi mnoha jmény, které Balbus na skřipci, když mu kleště a škrabadla trhaly kůži a maso z těla, v bolestech vyjevil, bylo i jméno místodržitele Mezopotámie. S ohledem na hrozbu sásánovského útoku a na válku zuřící mezi oběma velkými řekami teď ale nebyl ten nejlepší čas odvolávat Priska z funkce. Jeden ze špehů, které se Volonovi podařilo nasadit až do bezprostřední blízkosti místodržitele, posílal pravidelné zprávy a zatím nenašel nic, co by vznesená obvinění podporovalo. Samozřejmě hrozilo, že zbabělec, jako je Balbus, řekne cokoli, jen aby se zbavil utrpení. Jaká škoda, že Serenianus, ač sám obětí Balbovy zpovědi, dokázal zachovat mlčení, i když ho pacholci trýznili s největším úsilím a vynalézavostí. Kdyby nebyl zrádcem, jeho výdrž a nezdolnost by si jistě zasloužila obdiv. Východ skutečně zavdával důvody k obavám, ale Maximinus si připadal alespoň trochu klidnější při vědomí, že zrádného Sereniana nahradil

v Kappadokii Catius Clemens. Se dvěma legiemi pod svým velením tak nový správce bezpečně ovládal východní provincie. Catius Clemens byl jedním z úplně prvních podporovatelů, které si Maximinus získal a patřil mezi jeho nejbližší rádce. Byl s režimem spjat od samého počátku a tvářil se opravdu věrně, i když věřit se mu dalo asi jako každému jinému senátorovi. Jeden z jeho bratří sloužil jako správce v Horní Germánii, druhý byl v Římě, a oba tak mohli posloužit jako dosažitelní rukojmí v západní části impéria.

„Otče."

Maximinus nepřívětivě pohlédl na svého syna.

„Otče, nepřítel už je blízko. Měli bychom proti němu vyslat naše jezdce." Nebylo těžké vytušit v hlase jeho syna strach.

Maximinus již přes hlavy pěších vojáků viděl jazygskou jízdu. Dokázal rozlišit jednotlivce jedoucí v mezerách mezi pochodovými proudy, ale ještě stále nerozpoznal kulaté obrysy hlav. Což znamenalo, že sarmatští jezdci byli třináct až patnáct set kroků daleko. Postupovali zvolna, zatím jen pouhým krokem. Zbývalo tedy dost času, ale nemělo smysl nechávat věci na poslední chvíli. Vydal jízdě rozkaz vyrazit vpřed.

První trubač zatroubil a jeho kolegové předávali rozkaz dál. Volonovi muži se vyšvihli do sedel a odcválali mezerami v řadách těžké pěchoty. Následovala krátká odmlka a pak se rozjeli i lehcí jezdci vpravo ve stepi. *Katafrakté* zůstali se Sabinem Modestem v jedné linii s první řadou pěchoty.

Maximinus si často kladl otázku, jak je možné, že on a Paulina přivedli na svět takového syna, jako byl Verus Maximus. Možná se v okamžiku početí dívala na něco slabého a perverzního, na nějaký obraz nebo sochu. Zcela jistě – a to byla zároveň jediná věc, kterou by své ženě vytkl –, toho chlapce úplně zkazila. Věci by se možná vyvíjely jinak, kdyby měli ještě další děti, ale bohové k nim nebyli laskaví. Dokud byla Paulina ještě naživu, syn se alespoň snažil své zvrhlé choutky skrývat. Nyní je mrtvá, z Maxima se stal Caesar, a tak jedinou věcí, kterou se ještě pokoušel tajit, byla krutost k vlastní ženě. Maximinovi bylo Junie Fadilly líto. Byla to moc hezká dívka a zdála se milá a přátelská. Většina mladých mužů by ji s nadšením pojala za manželku. Verus Maximus musí být naprostý blázen, jestliže si myslí, že jeho otec o ničem neví. Císařští špehové byli pochopitelně i v císařském domě. Jeho syn je hlupák a ještě navíc zbabělec.

Z obou stran se k nebi vznesly zahajovací lukostřelecké salvy a padaly dolů jako provazce černého deště. Jednotky perské a parthské jízdy popojely blíž k armádě, načež se otočily a vyrazily vpřed proti nepříteli, před kterým se opět obrátily a uháněly zpět; jezdci po celou tu dobu bez ustání stříleli, co nejrychleji mohli. Tu a tam bylo vidět, jak se vzdálená figurka jezdce zřítila z koně, nebo se k zemi zhroutili jezdec i kůň, když si je našel nepřátelský šíp. Volonovi Maurové se k Jazygům dostanou nejblíže, aby mohli odhodit i své oštěpy. Nezkušenému pozorovateli se mohlo zdát, že bitva v podání lehké jízdy je především chaos.

Maximinus zavolal pro svého válečného koně. Než k němu Borysthena přivedli, pozoroval chvíli Maria Perpetua. Mladý konzul působil stejně vyděšeně jako Maximinův syn. Maximinus mu loni prokázal nesmírnou čest, když z něj učinil jednoho ze dvou konzulů, kteří se funkce ujali hned prvního dne v roce. To vše jen proto, že kdysi, ještě jako mladík, sloužil pod jeho otcem. Syn však nebyl zdaleka takový muž jako otec. Jen velmi málo dnešních senátorů se vyrovnalo svým předkům. Mužnost byla na ústupu. Byl Perpetuus jedním z těch, kteří se proti němu pokusili vzbouřit? Jakpak mu asi říká, když někde popíjí se svými kumpány, bez služebnictva, když mu přemíra vína rozváže jazyk a obdaří ho odvahou, která mu jinak chybí? Říká mu Spartakus, thrácký otrok nebo snad thrácký gladiátor?

Aniž seskakoval, přestoupil z obyčejného koně na válečného. Naklonil se dopředu a v mrazivém vzduchu nasál čistý, teplý pach koně. Poškrábal Borysthena za ušima, poplácal ho po krku. Obloha byla zatažená; za zády se jim zvedal vítr a přinášel s sebou první sněhové vločky.

Paulina měla pravdu. Elita ho nenáviděla, ne však proto, co dělal, ale kým byl. Nikdy se nepokoušel zastřít svůj původ. Ano, jako dítě pásl v divokých thráckých horách kozy. Co jiného taky mohl v zapadlé vesnici jménem Ovile dělat? Díky patronství Septimia Severa a jeho syna Caracally vystoupal vysoko po žebříčku armádních hodností, ale vděčil za to i své odvaze a smyslu pro povinnost. Dosáhl na nejvyšší velitelská místa, ale o trůn nikdy neusiloval. Císařský purpur mu vnutili rekruti, které cvičil. Nedožil by večera a jeho hlava by skončila nabodnutá na píce, kdyby do jeho tábora právě tehdy nepřijel senátorský trojlístek Flavius Vopiscus, Honoratus a Catius Clemens, kteří mu za sebe i jejich legie nabídli přísahu věrnosti.

Maximinus nechtěl být císařem. Nepřineslo mu to nic než tragédii.

Micca, jeho starý přítel a osobní strážce, skončil s kopím v zádech při útoku na hřeben kopce v Germánii. Tynchania, jeho druha z dětských let, rozsekali vzbouřenci ve Viminaciu. Uplynulo již jednadvacet měsíců a Maximinus se při vzpomínkách na ony hrozné události raději odvracel. Někdy, jako například teď, se jim přesto podíval do očí. Tynchanius zemřel při pokusu bránit Paulinu. Nepovedlo se mu to. Podle zpráv, které Maximinus dostal, než vypadla z okna, byla ještě stále živá. Už se nikdy nedozví, jestli skočila, nebo ji někdo strčil. Představa posledních okamžiků jejího života – dlažební kostky, které se tak děsivou rychlostí blíží – mu však nikdy nevymizí z paměti.

Křik a dusot kopyt ho přivedl zpět k dění na větrné pláni. Volonova lehká jízda se řítila zpět mezerami v seřazené pěchotě. Veškerý pořádek vzal za své, zdálo se, že každý muž prchá jako o život, co nejdál od bitevní vřavy. Vpravo to vypadalo úplně stejně s jezdci pomocných sborů. Jako rozvodněná řeka se z obou stran přehnali kolem *katafraktů*, aby se za nehybnými, železem oděnými postavami mužů i koní, opět spojili v jediný, vířící proud.

Teď, pomyslel si Maximinus a upíral zrak před sebe do dálky. U Jupitera Nejlepšího a Nejvyššího, u všech bohů, *teď*. Jakoby poháněni jeho vůlí, legionáři a pretoriáni v osmi zadních řadách proběhli kolem svých druhů a zaplnili mezery mezi jednotlivými formacemi. Z jednotlivých bloků, které jen vyzývaly, aby je nepřátelští jezdci smetli, se rázem stala neprostupná železná hradba. Výsledná formace měla hloubku osmi mužů, stojících těsně jeden vedle druhého, rameno na rameni, a táhla se v délce dvou tisíc stop až ke stromy porostlému břehu potoka.

Maximinus si plivnul pro štěstí na prsní pancíř. Flavius Vopiscus odvedl svoji práci. Nyní vše záviselo na tom, jak zareagují Jazygové. Rozhodnutí viselo ve vzduchu. Slina mu stékala po tvarovaném pancíři. Skočí mu nomádi na nastraženou vějičku?

Iotapianus hrnul své střelce co nejblíže za těžkou pěchotu. Z vozů byly strženy plachty a muži vyskákali nahoru, aby se ujali obsluhy katapult.

Z jihu se ozvalo dunění bubnů a troubení trubek. Jazygové se začali přeskupovat. Jízdní lučištníci se stáhli a dopředu se vysunuli obrnění kopiníci. Opravdu uvěřili, že se Římané zalekli, že se jim celí vyhladovělí pokusili v noci uniknout? Nechali se zmást předstíraným úprkem lehké jízdy v přesvědčení, že stejně demoralizovaný je i zbytek armády?

Uprostřed římské linie, v místě, kde stál Flavius Vopiscus se svými vete-

rány z Pannonie, se dlouhá kopí legionářů v prvních řadách zachvěla a rachotila o sebe jako suché rákosí ve větru. Maximinus se usmál. Vopiska možná děsí všichni možní duchové a démoni, ale navzdory všemu je to vysoce inteligentní a kompetentní důstojník. Jednou večer si spolu v táboře povídali o nejrůznějších znameních, která zkušenému vojevůdci umožní přečíst situaci na bojišti: kterak zvuky, které vojáci vydávají, a způsob, jakým mávají a řinčí zbraněmi, odhaluje skutečný stav jejich mysli; jak nic neprozrazuje strach víc než rozechvělá, pohybující se kopí. Maximinus považoval Vopiskův překvapivý tah za téměř geniální – pokud se ovšem předstíraný strach nestal i strachem skutečným.

Barbarské bubny změnily rytmus a trubači vyslali k nebi divoké, nervy drásající signály k zahájení bitvy. Jazygové se pohnuli vpřed. Nejprve pomalým krokem, dlouhá, tenká kopí napřímená k obloze. Počet jezdců bylo jen těžké odhadnout. Jazygští těžkooděnci v první řadě jeli v těsně sevřené formaci, koleno na koleni. Vytvářeli nepřetržitou řadu sahající od stromů až za římskou pěchotu a *katafrakty*. Ty Sabinus Modestus rozestavil do dvouřadu. Jestliže každý *katafrakt* zabírá, řekněme, dva kroky, jejich řada byla přibližně dva tisíce kroků dlouhá. Když je připočetl ke čtyřem tisícům kroků římské pěchoty, vycházelo mu, že čelní řadu sarmatských jezdců tvoří přinejmenším tři tisíce mužů, nejspíš mnohem víc. Formace byla navíc velmi hluboká, počet řad však bylo nemožné odhadnout.

„Bohové podsvětí," zaklel kdosi tiše. „Podívejte se na ně."

„Ticho v řadách," vyštěkl Maximinus.

Sarmatští jezdci se přiblížili na efektivní dostřel, zhruba tři sta kroků od Maximinova stanoviště za bojovou linií. Nad zašpičatělými přílbami jim třepotavě vlály zářivé dračí standarty, jejich šupinové brnění bylo jako třpytivá železná stěna. Přešli do cvalu. Koně protáhli kroky a řítili se dlouhými skoky vpřed. Hluboký sníh je nutil zvedat vysoko přední nohy, jejich kopyta jen těžce nacházela pevnou půdu a oporu.

Fungovalo to. Jazygové se vrhli do čelního útoku. Maximinus se rozhlížel kolem. Volonova lehká jízda se přesouvala těsně za pěchotu, pomocná jízda na východě obklopila Modestovy *katafrakty*. Maximinus vydal rozkaz, aby se kohorty pod velením Floriana a Domitia stočily doprava, aby chránily týl legionářů pro případ, k němuž s největší pravděpodobností dojde, že Jazygové převálcují Modestovy jezdce.

Maximinus a jeho jízdní stráže osaměli a na hlavy se jim lehce snášel sníh.

Čerstvé troubení z přední římské linie. Dlouhá kopí, která vojáci v prvních čtyřech řadách nafasovali právě k tomuto tažení, se zhoupla dolů a namířila vpřed. Zadní čtyři řady zvedly štíty nad hlavy. O pár okamžiků později nad bojištěm zaznělo práskání tisíců tětiv a *brnknutí – sklouznutí – tupý úder* uvolněných katapult. Vzduch byl plný střel; šípů z luků i šipek z katapult, snášejících se prudce na ujíždějící linii nepřátel. Když ji zasáhl šíp, zdálo se, že ho masa jezdců úplně pohltila, a účinek se jevil jako zcela zanedbatelný. Když si svůj cíl našla střela z balisty, Jazygové padali k zemi, koně i jezdci se zřítili na zmrzlou pláň. Jezdci za nimi se pokoušeli zastavit nebo je objet a mnozí z nich končili stejně jako oni pádem. Celistvost řady byla narušena, ale útok pokračoval.

Sto kroků, nyní již viděl každičký detail. Bojovníci i jejich koně, všichni v šupinové zbroji – ocel, kůže, rohovina – vytvářeli dojem jakési děsivé obojživelné nestvůry. Dlouhá kopí trčela z oblaků zvířeného sněhu, koně měli vytřeštěné oči a z tlam, lapajících po dechu, jim stékaly sliny. Zuřivostí znetvořené tváře jezdců, jejichž řev zanikal ve stále silnějším dunění kopyt.

Sedmdesát kroků. Lučištníci, jízdní i pěší, stříleli co největší rychlostí přes hlavy stojících legionářů. Posádky katapult ze všech sil napínaly ramena svých strojů. Veškeré úsilí však vycházelo vniveč, protože neexistovala síla, která by dokázala rozjetý útok zastavit.

Padesát kroků. Římská linie se zachvěla. „Stůjte, chlapci! Stůjte, *pueri*!“ křičel Maximinus. Čtyřicet kroků. Třicet. Římská linie stále držela, naježené hroty kopí podpíraných masou těl.

Jezdci, držící se ze všech sil opratí, obtíženi dlouhým, rozhoupaným kopím, které je omezovalo v pohybu, se pokoušeli na poslední chvíli zastavit. Koně uhýbali stranou, klouzali na kluzkém podkladu, vráželi do sebe a padali. Celý útok se v jediném okamžiku, ne delším než mihnutí oka, zhroutil a proměnil v chaotickou změť mávajících a kopající rukou i nohou, popadaných, převalujících se těl zvířat, drtících pod sebou své jezdce. Ze zadních řad římské pěchoty vylétla *pila*. Ostré hrany jejich hrotů se zabodávaly do vířící změti koňských těl, prorážely pancíře jejich jezdců, snažících se zoufale udržet v sedle, a pronikaly hluboko do masa.

Děsivý zvuk, jako když v lese padá mohutný dub a láme na své cestě všechny okolní stromy. Na pravém konci linie zahlédl osamělého sarmat-

ského koně – šíleného hrůzou a bolestí, možná byl již mrtvý –, který přesto pokračoval v běhu, nabodnutý na kopích Druhé legie. Když se konečně zřítil k zemi, jeho tělo pod sebou rozdrtilo několik legionářů a další se před ním vrhli dozadu i do stran. Jezdec byl vymrštěn přes hlavu svého zvířete a také on srazil několik legionářů na zem. Jazygové se ihned vrhli do mezery, jako když se rozbouřená řeka nahrne do prasklé hráze.

„Za mnou!“ Maximinus sáhl pro štít, upoutaný k rohu sedla a patami pobídl Borysthena. Obrovský válečný kůň zaryl kopyta v obutí do sněhu a ledu a vyrazil vpřed. Maximinus vytáhl meč z pochvy.

První Jazygové již mezerou prorazili římskou linii. Zatím jich bylo jenom deset, možná dvanáct, ne víc. Kopími bodali do prchajících lučištníků. Jejich dlouhé zbraně se míhaly v třpytivých, smrtelných obloucích.

První bojovník přitáhl koni otěže a připravil se na střet s Maximinem. Bodl po něm kopím. Maximinus srazil úder plochou stranou svého meče a pobídl Borysthena proti druhému koni. Nečekaný útok srazil sarmatského koně téměř na zadek. Jezdci vypadlo kopí z ruky a on sám málem vylétl ze sedla. Další z barbarů sekl po Maximinovi zleva. Maximinus zablokoval ránu okrajem štítu a bodl. Hrot meče sklouzl po šupinách sarmatské zbroje. První Jazyg mezitím získal zpět ztracenu rovnováhu a pokoušel se uchopit jílec svého meče. Maximinus ho z otočky sekl do ramene, ostří proseklo šupiny pancíře a zakouslo se muži do kosti.

Svět kolem se zúžil na rozpětí paže s mečem. Maximinus bojoval s dobře ovládanou zuřivostí. Seknutí, odražení, bodnutí. Dlouholetý výcvik a svalová paměť mu samy vedly pohyby rukou. Ocel řinčela o ocel. Muži i koně křičeli zuřivostí, bolestí i strachem. Železitá chuť krve v ústech. Dech vyražený z plic, spalující bolest na prsou. Z ničeho nic se před ním vynořil obličej šílený hrůzou. Vzápětí zmizel, zadupán pod kopyty koní.

Vpředu korouhev s drakem, ze široce rozevřených stříbrných čelistí visel vyplazený rudý jazyk, šupinami pokryté zelené tělo se zmítalo ve větru. Pod korouhví náčelník kmene, z pozlaceného, cizelovaného pancíře mu vyčnívala potetovaná předloktí. Korouhev třímal válečník v bohaté, drahé zbroji. Ostatní stáli jako hráz před ním.

Maximinus z plných plic vykřikl jméno boha své vlasti a vrhl se kupředu. Bůh Jezdec jel s ním. Rychlá výměna úderů, příliš zběsilých, aby je bylo možné spočítat, a najednou byl uprostřed družiny s korouhví. V dalším